

RÜŞTÜ BOZKURT

İnsan kendi sınırlarını aşması ve 'yeteneklerin yönetimi'

Yakın bir gelecekte kulağımızdaki bir cihaz, konuşulan her dili bizim konuştuğumuz dile çevirebildiğinde, küresel değer sistemlerinde çok köklü değişiklikler olacak. Kimliklerde alt üst oluşlar yaşanacak, insanların yaşamı algılama biçimleri değişecek

Geçmişin birikimlerini daha dikkatli ve etkin kullanabilmek için nelere özen göstermem gerektiğini kendime sorarım. Aklıma gelen ilk uyarı Hawking'in gerçeklik tanımlaması olur: "Gerçeklik diye bir şey yoktur, zihni modele göre gerçeklik vardır. Zihni modelinizin varsayımlarını değiştirirsiniz, gerçekliğiniz de değişir"

Hawking 'in uyarısını anımsadığım zaman dinginleşiyorum, daha hoşgörülü oluyor, bana aykırı gelen düşünce ve uygulamalara daha değişik pencerelerden bakıyor; karşı tarafta olanların "haklı" olabileceğini düşünüyor, "alıcı bir ruhla" aykırı görüşleri değerlendiriyorum. Tek tek olaylara odaklanmadan, geride bırakılan uzun yılları dikkate aldığımda, öz gerçeğimden daha değişik, daha etkin hayat gerçeklerinin yaşandığını kavramadıkça çok büyük zenginlikler yaratılamadığının farkına varıyorum.

Nesnel değerlendirme

Gerçekliğin zihni modelin varsayımları değiştiğinde farklılaştığını kavramadığımda insanoğlunun özellikleri, toplumun yapısı, teknoloji ve her türlü alış-verişi kapsayan "karşılıklı-bağımlılık ilişkileri" gibi bizi sarıp sarmalayan dar ve geniş çevrenin etkilerini dikkate alıyor, hayatın bütün alanlarında kendime biçtiğim "rolü" sorguluyor, üstlenmek istediğim rol ile "çekirdek yeteneklerim" arasında uyumu da uyumsuzluğu da daha nesnel bir yaklaşımla değerlendirebiliyorum.

Kendi rolüme verdiğim önem kadar, başkalarının rollerinin de önemli olabileceğini düşündüğümde, zihnimin algılama alanının genişlediğini, düşüncelerimin daha sağlıklı verilere dayandığını, çatışma yerine uzlaşma aradığımı, bütün bunların da yaşamımı zenginleştirdiğini gözlüyorum.

Teknoloji algılaması

Kendime anımsattıklarım, dünya genelindeki "eğilimleri" de daha net kavramama yol açıyor. Örneğin, teknolojinin, "...insanın çıplak gücüyle yapamadığını, aklını kullanarak bulduğu yöntem ve araçlarla yapabilmesi" olduğunu anımsadığımda, insan ile teknoloji arasındaki ilişkinin ne yönde geliştiğini kestirebiliyorum. Teknolojinin, insanoğlunun görme, duyma, dokunma, tatma ve koklama gibi beş temel duyu alanının genişlemesine, insanın kendi sınırlarını aşmasına, bu sınırlarda yıkılan her çeperin de yeni bir karşılıklı-bağımlılık ilişkisi yarattığına, ilişkilerin yeni kararlar ve yeni kurumlara yol açtığına, bizlerin de yeni karar ve kurumların gereksinimlerine uyum gösterebilmek için dur durak bilmeksizin çabalamamızı sürdürmek zorunda kaldığımıza tanık oluyorum. Şimdi, insanlığın en önemli "sınırları" arasında yer alan "dil sorununu da çözüyor teknoloji. Yakın gelecekte kulağımızdaki bir cihaz, konuşulan her dili, bizim dilimize çevirebildiğinde, hiç kuşkunuz olmasın ki, değer sistemlerimizde çok köklü değişmeler olacak, kimliklerimizde alt üst oluşlar yaşanacak, yaşamı algılama biçimimiz bugünkü değerlerin çok ötesinde değişik değerlerin atkısı ve örgüsüyle bambaşka bir kumaş ortaya çıkaracak.

Teknoloji alanındaki hızlanmayı kavramadan karar ve kurumlardaki değişmenin "karşılıklı-bağımlılık ilişkilerindeki" değişmeleri anlamanın olanağı yok. New Scientist'ta 24 Eylül 2005 tarihinde yayımlanan, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi'nde 17 Aralık 2005'te Reyhan Oksay'ın dilimize aktardığı makaleden öğreniyoruz ki, insan sınırlarının ötesine geçme arayışını sürdüren ve bunu başaran bir türdür. Ufkumuzu genişletme becerimiz lineer değil, üstel bir gelişme izlemektedir, o nedenle sürekli ivmesi artan bir değişim sürecinden geçilmektedir. Bilinen bir başka gerçek, biyolojik zekamız bir ölçüde sabit olduğu halde, biyolojik olmayan zeka her yıl kapasitesini ikiye katlamaktadır. Gelecek bilimcilerinin hesaplamalarına göre 2030 yılına gelindiğinde zekamızın biyolojik olmayanı öne çıkacak,ondandan on yıl sonra ise biyolojik olmayan zekanın kapasitesi, biyolojik zeka kapasitesinden milyarlarca kez daha yüksek düzeye erişecek.

Bugün organlarımızın, daha yaygın anlatımıyla duyularımızın her birini yenileme ve güçlendirmenin başlangıç evresindeyiz; insanların teknoloji ile bütünleşeceği aşamaya geçeceğiz, nanorobotların insan sağlığını koruyacağı, sinir sisteminde sanal gerçeklik olgusu yaratacağı, internette beyinden beyine haberleşmenin sağlanacağı, insan zekası kapasitesinin sınırlarının iyice genişleyeceği bir evreye doğru hızla ilerliyoruz.

Bilgi teknolojisi özenle izlenmesi gereken bir teknolojidir, sonuç olarak değerli olan her şeyin bilgi teknolojisine dönüşeceği gelişme evresi çok uzaklarda değildir. Biyolojimiz, düşüncelerimiz, düşünce ve üretim süreçlerimiz ve yaşamı yönlendiren daha pek çok şeyi bilgi teknolojisi bağlamının dışında düşünmenin olanaksızlığı çok açık ve nettir.

Bugün anladığımız anlamda "zenginliğin tarihi" çok uzun bir geçmişe sahip değildir. Çok uzağa değil 200 yıl öncesinde Fransa'daki imparatorluk kayıtlarından, sarayda bir çift ipek çorap bulunduğunu, yabancı konuklarla görüşme yapılırken, önce başbakanın giydiği çorapları bir ara odada değiştirerek görüşme sırasında kralın da giydiği saptanıyor. O nedenle Çetin Altan'ın, "Bizim kapıcı Hürrem mi daha zengin yaşadı, Fatih Sultan Mehmet mi" sorusunun yanıtı, insanlığın yarattığı ve ,yönlendirdiği değişmelerin çok hızlı ilerleme gösterdiğini, bu değişimden hep birlikte nasıl etkilendiğimizi anlatabilecek ciddi bir tarih yazma çalışması olabilir.

Bilgi boyumuzu aşıyor

Bilgi üretiminin seçkin azınlıkların elinden, daha geniş kitlelere kayması, bilginin niceliğini alabildiğine artırmaktadır. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler de, bilginin derlenmesi, saklanması, karşılaştırılması ve yeni bir senteze ulaşılmasında çok geniş olanaklar yaratmaktadır. Bu gelişme "bilgi edinmede fırsat eşitliğini", insanlık tarihinde hiç görülmedik bir düzeye ulaştırmıştır. Bilgiye ulaşma fırsatının artması, klasik endüstri döneminde "seçkin azınlıkların önderliğine" dayanan zenginlik üretimini "kitlelerin işi" haline getirmiştir. İşte bu temel eğilim,klasik endüstri döneminde küçük bir azınlık aracılığıyla yürütülen zenginlik üretimini 'kitlelere' taşımayı gerektiriyor. Bugün seçkin azınlıklarla bir yere varmanın olanağı yok. "Kitle desteği" yaratmadan, "gelişme" yaratılamıyor. O nedenle iş yeri yönetenlerin "kardeşlik" duyguları, "ekip oluşturma" özgüveni, "paylaşma" bilgeliği, "kararlılığı" besleyen eğitim çalışmaları önem kazanıyor. Bu gelişme "kendimize yatırım" yapma ustalığını artırmamızı ve "yeteneklerimizi" geliştirmemizi de ivedi bir görev haline getiriyor.

Kendimize liderlik etmeliyiz

Klasik tarım döneminde çok az sayıda insanın kendine liderlik etmesi yeterli oluyordu. Çin'i yöneten Kubilay Han'ın himayesindeki Guo Şaoing o dönemin matematik, astronomi ve mühendislik bilgilerine sahipti. Bu büyük bilgin Tarım ve İpekçiliğin Temel İlkeleri adlı bir kitap yazdı. Çok sayıda baskısı yapılan kitabın sadece 1315 yılında 10 bin adet kopyası yapıldı. Kitapta tanımlanan tarım araç-gereçlerinin çoğu 600 yıl sonra 20. yüzyılın başlarında bile kullanılıyordu.

Tarım döneminde çok az sayıda kendine liderlik etmiş insanın bilgisi insanoğlunun gereksinimlerini karşılıyordu. Sanayi Devrimi sonrasında, kendine liderlik etmesi gerekenlerin sayısı arttı, ama onlar bile toplumların "seçkin azınlıklarını" oluşturuyordu. Bütün ülkelerde 500 büyük firmanın ürettiği zenginlik, toplumun ürettiğinin yarısından çoğuna denk geliyordu.

Bugün durum çok farklı; kendine liderlik eden, uzmanlık alanını genişleten çok daha fazla insana gereksinim var. Bu da, zenginlik üretiminde "yetenekli azınlıklar" döneminin kapandığını, "yetenekli kitleler" dönemine geçildiğini gösteriyor, kurumlar özelinde "insan kaynakları" gibi çerçeve anlatımların yeterli olmadığı, bir adım daha ileri atılarak "yeteneklerin yönetimi" olgusunun öne çıktığı anlaşılıyor.

Ray Huang'ın Çin Tarihi adlı eserinde belirttiği gibi, teknoloji doğaya karşı bağımsızlığımızı ne kadar artırıyorsa; "iç denetim" gereksinimiz de o kadar artıyor. Yaşam düne göre çok daha zengin ama, daha çok alın teri ve göz nuru gerektiriyor. Kendime anımsattıklarım, daha "metotlu okuma" gereksinimi yaratıyor. Niceliği artan bilginin içinden "işimize yarayan bilgiyi" seçme, bilgiye dayalı "fikir üretme", fikirlerimizi "projelendirme", projelerimizi "zenginlik üretiminin aracı" haline getirme sorumluluklarımızı artırıyor

Kendimize liderlik etmesini öğrenmezsek, kendimizle başa çıkamaz, o zaman başkaları ile olan ilişkilerimizi sağlıklı bir temel üzerinde geliştiremeyiz, insan ve sermaye kaynaklarımızı üretim sürecinde etkin kullanamayız.

Duyularımızın her birini yenileme ve güçlendirmenin başlangıç evresindeyiz, internette beyinden beyine haberleşmenin sağlanacağı, bir evreye doğru hızla ilerliyoruz.